

E. SCHEPENS en L. PAREYN (ed.), *Julius Sabbe en de herleving van Brugge*, Gent, Liberaal Archief, 1996, 203 p., 600 + 75 fr.

In de rij van negentiende-eeuwse liberale flaminganten die door het Liberaal Archief worden geëerd met een biografische studie, mocht Julius Sabbe (1846-1910) niet ontbreken. Als leraar Nederlands aan het atheneum van Brugge van 1869 tot 1905, was hij in die stad de spil van het vlaamsgezind liberalisme en een veelzijdig promotor van de stedelijke belangen. In negen bijdragen wordt dat door evenveel auteurs in het licht gesteld, om te beginnen in een biografische schets door Kris Carlier. De wortels van Sabbes flamingantisme, zo betoogt Ludo Valcke, lagen in de lessen die hij in het Gentse atheneum van zijn leraar Nederlands J.F.J. Heremans kreeg, in zijn studententijd toen hij actief was in 't Zal Wel Gaan, en in zijn contacten met Julius Vuylsteke (1836-1903) die hij zijn leven lang zou erkennen als de gids voor de liberale Vlaamse beweging. Vuylsteke als gids, dat betekende voorrang voor de vrijzinnigheid: de Vlaamse beweging als intellectuele ontvoogdingsstrijd, met de volkstaal als middel, tegen de klerikale "geestverdooving" die sinds de contra-reformatie aan het land was opgelegd. Die verdooving kon door de geestelijkheid worden in stand gehouden omdat de meeste liberale leiders haar het alleengebruik van de volkstaal lieten. Ook binnen de liberale partij moest dus worden gestreden, voor het gebruik en de erkenning van de volkstaal. De eenheid met Nederland moest worden beklemtoond, met de taalgenoten die aan de contrareformatie ontsnapt waren. De nadruk op het antiklerikalisme bracht verzet mee tegen het algemeen stemrecht, dat naar een langdurige hegemonie van de katholieke partij zou kunnen leiden. Geen enkele bijdrage in de bundel spreekt over de oudere Gentse gids, Ferdinand Snellaert (1809-1872), die de Vlaamse beweging opvatte als een onafhankelijke volkspartij in de zin van de Antwerpse Meetingpartij: een coalitie van alle voorstanders van de volkstaal en de volksmacht, met inbegrip van de arbeidersbeweging die juist in Gent een vroege ontwikkeling kende. Na de reactionaire encycliek *Quanta cura* van december 1864, in het laatste jaar waarin Sabbe leerling was aan het atheneum, had de visie van Snellaert veel van haar aantrekkingskracht verloren. Sabbe heeft haar invloed nog gedurende enkele jaren ondergaan, maar opteerde voor de richting van Vuylsteke, in tegenstelling tot Emiel Moyson (1838-1868) die vasthield aan de onafhankelijke volkspartij, maar spoedig door ziekte werd uitgeschakeld. De keuze voor de richting Vuylsteke hield in dat de strijd voor de volkstaal slechts behoedzaam werd gevoerd, opdat hij de partij-eenheid niet zou schaden. Het Brusselse liberale flamingantisme rond Julius Hoste gaf in 1872 ook de tactiek van

de onafhankelijke volkspartij op. Maar het bleef een grotere strijdbaarheid bewaren op het stuk van de taal, bijvoorbeeld bij de behandeling van de taalwet op het middelbaar onderwijs in 1882-83, iets wat door Gent en Brugge, zeg maar door Vuylsteke en Sabbe, werd afgekeurd. Dat was te merken in de uitnodiging die Sabbes Liberale Vlaamse Bond van Brugge op 24 maart 1883 richtte tot de zusterverenigingen van Gent, Antwerpen en Brussel, om een federatie te vormen. Het eerste doel dat Brugge met die federatie wilde bereiken, was steun voor "*onze levenszaak Brugge-Zeehaven*". Zonder de stimulans voor de handel die van een zeehaven zou uitgaan, zou de burgerij in Brugge en West-Vlaanderen geen uitbreiding nemen en zou de overheersing van het klerikalisme er niet kunnen aangetast worden. Het was in die geest dat Sabbe een drijvende kracht was in de beweging voor de zeehaven, die wordt beschreven door Ernest Schepens. In 1895 werd die strijd met succes bekroond, en het is het eeuwfeest daarvan dat de aanleiding vormde tot de uitgave van deze bundel. Andere boeiende bijdragen zijn die van Bart D'Hondt over Sabbe en het Willemsfonds, en van Jan Dewilde over Sabbes vriendschap met Peter Benoit en zijn ijveren voor de nationale muziek in het algemeen. De leraar (geschetst door Eduard Trips) en de journalist (door Andre Vanhoutryve) kwamen beiden in botsing met de katholieke burgemeester. Jan Esther beschrijft de protagonist van de Brugse monumentenzorg, aan wie wij mee te danken hebben wat Brugge nu betekent. Tot slot behandelt Adriaan Verhulst "*Julius Sabbe en de Groot-Nederlandse gedachte*", waarbij hij nuchter opmerkt dat die "*grotendeels retoriek*" was bij Sabbe: uitvallen tegen '1830' als het werk van de Franstaligen en de klerikalen. We kunnen daar nog wat bijvoegen dat aan Verhulst onbekend bleef. Als student was Sabbe al opgetreden als de Gentse correspondent van het Nederlandse studentenblad *Vox Studiosorum*. Op 20 juni 1868 verscheen daar zijn eerste brief: een enthousiaste aanprijzing van de dichtbundel van Vuylsteke *Uit het Studentenleven*, met de oproep om "*nooit meer de naam van Nederland uit te spreken zonder er Vlaanderen in te begrijpen*". Maar in het volgende nummer, van 17 oktober, antwoordde een katholieke inzender: "*Het walgt ons al de bitterheden, al de grove scheldwoorden over te schrijven, door Vuylsteke toegeworpen aan de zgn. 'klerikale partij' in Belgie (of zouden we hierbij ook aan ons vaderland moeten denken?)*". Inderdaad waren de katholieken zowat de enigen in Nederland die zich interesseerden voor de Vlaamse beweging en haar letterkunde, en die ergerden zich aan Vuylstekes uitvallen tegen "*papenfopperij*" en "*ongedierte*". Sabbe kondigde in de aflevering van 5 februari 1869 nog een antwoord aan, maar dat is niet verschenen, evenmin als enige latere medewerking van hem. Alles samen is dit een verdienstelijke bundel, over een figuur die meer verdient dan deze gelegenheidspublicatie, namelijk een echte biografie.

LODE WILS
GRAAF DE GRUNNELAAN 14, B-3001 HEVERLEE